

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
И
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК САНУ

ЛУЖНОСЛОВЕНСКИ ФИЛОЛОГ

LX

Уређивачки одбор:

*др Јасна Влајић-Појовић, др Даринка Горџан-Премк, др Ирена Грицкаји,
др Милка Ивић, др Лили Лашкова, др Александар Лома,
др Софија Милорадовић, др Александар Младеновић, др Мирослав Николић,
др Асим Пецо, др Предраг Пићер, др Слободан Реметић, др Андреј Н. Собољев,
др Живојин Сџанојчић, др Срејко Танасић, др Зузана Тойолињска,
др Драго Ћујић, др Егон Фекејге, др Викџор Фридман*

Главни уредник:
МИЛКА ИВИЋ

БЕОГРАД
2004

Јубиларни зборник посвећен Зузани Тополињској
Славистички студии (Списание на Катедрата за славистика при
Филолошкиот факултет „Блаже Конески“ за 2001 година) 10,
Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филолошки факултет „Блаже
Конески“, Скопје 2002, 529 стр.

Десети број часописа *Славистички студии* посвећен је Зузани Тополињској, поводом њеног седамдесетог рођендана. Иако је научни допринос и стручни ангажман проф. Тополињске добро познат лингвистичкој јавности, није на одмет да још једном поменемо најважније чињенице из њене биографије.

Године 1952. дипломирала је на групи за полску филологију Универзитета у Лођу. Магистрирала је на Варшавском универзитету 1959. године на тему прозодије у полском језику, а 1964. године одбранила докторску дисертацију посвећену прозодији полско-померанских дијалеката. Ванредни професор постала је 1974, а редовни 1979. године.

У периоду од 1954–1968. године радила је на лингвистичким пројектима Полске академије наука (ПАН): „Атлас кашупских и суседних полских дијалеката“ (*Atlas językowy kaszubszczyzny i dialektów sąsiednich*) и „Синтакса македонског стандардног језика“ (пројекат основан на њену иницијативу).

Године 1970, у оквиру Института за полски језик ПАН, постаје руководилац колектива који припрема нову академијину граматику савременог полског језика (*Gramatyka współczesnego języka polskiego*). Први део граматике, посвећен синтакси и објављен 1984. године, садржи њену расправу о граматици полске именске синтагме.

Од 1983. године проф. Тополињска живи и ради у Македонији. На Катедри за славистику Филолошког факултета предаје граматику полског језика и увод у славистику. Истовремено учествује у раду лингвистичких пројеката МАНУ. Тренутно руководи следећим про-

јектима: „Македонско-пољска граматичка конфронтација“, „Меѓународни лингвистички атласи“, „Дијалекти македонског језика“, а 2000. године стаје на чело новооснованог Истраживачког центра за ареалну лингвистику при МАНУ.

Проф. Тополињска је активан члан Комисије за Општесловенски лингвистички атлас и Комисије за проучавање граматичке структуре словенских језика при Меѓународном комитету слависта.

Као гостујући професор држала је предавања из опште лингвистике и славистике на универзитетима у Пољској, САД и нашој земљи.

Проф. Тополињска је члан Варшавског научног друштва, Пољске академије наука и уметности у Кракову, МАНУ и САНУ. Такође је почасни доктор Универзитета „Св. Кирил и Методиј“ у Скопљу.

У оквиру свог научног ангажмана проф. Тополињска бави се превасходно дескриптивном, упоредном и теоријском лингвистиком, концентришући се на проблеме фонологије, синтаксе, семантике, дијалектологије, језичке географије и двојезичне лексикографије. Њена истраживања базирају се на материјалу западно- и јужнословенских језика (и њихових дијалеката), пре свега пољског и македонског. Највише је занимају граматичке категорије чији је морфосинтаксички израз у ова два језика максимално поларизован, а то су: категорија падежа и одређености у оквиру номиналног система, и категорија фактивности и начина у оквиру вербалног система. Такође се бави семантичком и синтаксичком класификацијом глаголских и везничких предиката као конститутивних елемената реченичне конструкције.

Научни опус проф. Тополињске је импресиван. Приказујући претходни зборник радова посвећен овој изузетној жени, констатовали смо да њена библиографија за период од 1955–1990. године садржи више од 250 јединица¹. Задивљује чињеница да она и у протеклој деценији дела са несмањеном енергијом и свежином, о чему сведочи преко 140 објављених и у штампу предатих радова, међу којима је чак седам монографија: *Синџакса, 1 дел: 1. Механизми на љредикација, 1.1. Конструкцији со глаголски љредикаџи*, Скопје 1995; *Сџудио од македонско-бугарскаџа јазична конфронџација*, Скопје 1996; *Синџакса, 2 дел: 1. механизми на љредикација, 1.2. сложене реченични конструкцији (конструкцији со сврзнички љредикаџи), 2. механизми на номинација*, Скопје 1997; *Полски ~ Македонски. Грамаџичка кон-*

¹ Уп. М. Bjeletić, Zbornik u čast Zuzane Topolinjske. Problemy opisu gramatycznego języków słowiańskich, Warszawa 1991, *Зборник Маџице срџске за филологију и лингвистику* XXXVIII/2, Нови Сад 1995, 227–228.

фронтиација, 2. *Прозодија*, Скопје 1999 (коауторски са Б. Видоеским и И. Савицком); *Język, człowiek, przestrzeń*, Warszawa–Kraków 1999; *Полски ~ Македонски. Грамајичка конфронтиација*, 3. *Студији од морфосинтаксајта*, Скопје 2000; *Полски ~ Македонски. Грамајичка конфронтиација*, 5. *Zdanie w zdaniu*, Скопје 2001.

Зборник који је пред нама садржи 44 занимљива прилога која се, врло уопштено, могу поделити у неколико тематских целина.

Прву целину чине радови који се баве проблемима македонског језика, тј. анализом појединих номиналних, вербалних и синтаксичких категорија на македонском језичком материјалу: Убавка ГАЈДОВА, *Модалност - грамајикализација во македонскиот глаголски систем*; Лилјана МИТКОВСКА, *За конструкициите со неконвенционални единици на мера во македонскиот јазик*; Елена ПЕТРОСКА, *Конструкициите на њ.н. социјативна множина во македонскиот јазик*; Љупчо СТЕФАНОВСКИ, *Деминутивот во македонскиот јазик*; Станислава-Сташа ТОФОСКА-ЈАНЕСКА, *За некои глаголи со двојна рекција*; Елени БУЖАРОВСКА, *Сврзнициите на зависни реченици со надграден ѓредикај за визуелна ѓрцейција (Во ѓтекстовиите на Јоаким Крчовски и Крнинскиот Дамаскин)*; Соња МИЛЕНКОВСКА, *Линеаризација и референцијална карактеристика на именската синтагма во акузативен однос*.

Другу целину чине радови који проучавају одређене језичке појаве на материјалу македонских дијалеката: Дејан ГЕГОВСКИ, *Начини за изразување на релацијата 'ѓрчина' во дијалектиите на македонскиот јазик*; Christina E. KRAMER, *Between Dialect and Standard: Towards a Morphology of the Verbal System of the Macedonian dialect of Vrbnik, Albania*; Веселинка ЛАБРОСКА, *Перфектиот во кичевскиот и биѓолскиот говор. Форми и функции*.

Велики број прилога посвећен је упоредном проучавању македонског и других (не)словенских језика. Наравно, највише је оних који за тему имају македонско-полска конфронтативна истраживања: Elżbieta WÓJCIKOWSKA, *Derywaty współrzedenne z saka, ljabi i mil- w języku macedońskim i ich ekwiwalenty w języku polskim*; Милица МИРКУЛОВСКА, *Македонскиот еден во членска ѓѓѓреба ѓокрај ѓридавски номинализацији и неговиот ѓолски ѓревод*; Ангелина ПАНЧЕВСКА, *Прѓѓорна информација изразена со заменки и членски морфемии (во македонскиот и ѓолскиот јазик)*; Германија ШОКЛАРОВА-ЉОРОВСКА, *Зависно-сложениите начински реченици во македонскиот и во ѓолскиот јазик*. Овамо бисмо условно могли сврстати и прилог: Lidia TANUŠEWSKA, *Nauczanie języka macedońskiego jako obcego w środowisku polskim*. Поређењем македонског са другим језицима баве се следећи радови:

Лидија АРИЗАНОВСКА, *Слов. ŠE ~ Мак. УШТЕ (Словенечки еквиваленти за македонската партикула уште)*; Илија ЧАШУЛЕ, *За преземањето на македонскиот глаголски прилог во бугарскиот литературен јазик*; Владимир ЦВЕТКОВСКИ, *Семантиката на фразеологизми од преоден глагол со објект во англискиот и македонскиот јазик*.

Другим словенским језицима баве се прилози: Andrzej BOGUSŁAWSKI, *Die to-jest-Sätze und die Pronomina der 1. und 2. Person* (на материјалу полског језика); Предраг ПИПЕР, *Грамајичке структури горњолужичкокрјског и срјског језика (ојштиа диференцирања)*. Овамо би спадао и прилог: Krystyna PISARKOWA, *Tajemnica bliskości* (о проблемима превођења једне песма В. Шимборске на немачки језик).

Посебну целину чине радови који анализирају језичке појаве у ширем, балканском контексту: Leszek BEDNARCZUK, *Procesy lenicyjne w języku macedońskim w kontekście bałkańskim*; Марјан МАРКОВИЌ, *Фонолошки паралели на дијалектно ниво (во балкански контекст)*; Irena SAWICKA, *Z zagadnień fonetyki bałkańskiej*; Victor A. FRIEDMAN, *Factivity in Balkan Narrative and Discourse*; Олга МИШЕСКА ТОМИЌ, *Балканските идни времиња и коњуктивот*.

Најбројнију групу представљају радови који са различитих аспеката осветљавају лексику, македонску и словенску: Љубица СТАНКОВСКА, *Етимологија на ојконимите Бутел, Гнеотино, Потolino и Форино*; Марија КОРОБАР-БЕЛЧЕВА, *Името како јазичен знак или како лексема со семантика* (ауторка говори о личном имену Сузана); Jerzy RUSEK, *Ze studiów nad określeniami dla 'spät, późno' w językach słowiańskich ze szczególnym potraktowaniem macedońskiego i bułgarskiego*; Leszek MOSZYŃSKI, *O niektórych grecozmych w staromacedońskim Ewangeliarzu Radomira*; Janusz SIATKOWSKI, *Słowiańskie nazwy 'młynarza' w świetle materiałów gwarowych i historycznych*; Красимира ИЛИЕВСКА, *Време во времето. Од асјект на меѓујазичната хомонимија и полисемија* (ауторка анализира лексему време и друге лексеми са сличним значењем на материјалу словенских језика); Hanna ROPROWSKA-TABORSKA, (We)wiązarek uszczknięty z ostatniego tomu „Słownika etymologicznego kaszubszczyzny“; Ewa RZETELSKA-FELESZKO, *Nawiązanie do wędrówek po Kaszubach* (ауторка обрађује неколико лексеми које сведоче о кашупско-западнопомеранским лексичким везама); Helmut JENČ, *Dodawki k Serbskemu řečnemu atlasej*. Овамо можемо сврстати и прилог: Władysław LUBAŚ, *Niezauważona rola frazeologizmów w polskim słownictwie potocznym*.

Поједина теоретска питања разматрају се у следећим радовима: Милка ИВИЌ, *О проблему реда речи*; Влоѓимјеж ПЈАНКА, *Односој на*

инструменталот насیرهма другитие иадежу; Zofia ZARON, Wypowiedzenie, zdanie, wypowiedz. Regulacje terminologiczne.

Проблемима лексикографске праксе посвећена су два прилога: Казимјера М. СОЛЕЦКА, *За формалниот зайис во Македонско-полскиот синтаксички речник на глаголите и блискозначните перифрастички изрази*; Даринка ГОРТАН-ПРЕМК, *Још о кријеријима хомонијије иридева.*

Остали прилози баве се следећим темама: Milorad RADOVANOVIĆ, *Kognitivni vs. funkcionalni stil*; Петар Хр. ИЛИЕВСКИ, *Глаголичката графема З (земља) и грчката Th(êta)*; Јармила ПАНЕВОВА, Кирил РИБАРОВ, *За илезноста на електронскиите јазични корџуси (врз иримерот на еден ишиј на именската фраза во чешкиот јазик).*

Пријатели, колеге, ученици и поштоваоци дела проф. Тополињске, који су својим прилозима учествовали у обележавању њеног јубилеја, пружици су читаоцима вредно и разноврсно штиво, у којем ће сваки слависта пронаћи нешто за своју душу.

Београд

Марџа Бјелешћ